

## See juhtus raamatukogus...

### Tristise kiindumus

Noormees Tristis kõndis mööda muinasjutulisel maastikul looklevat rada, suundudes kõrge kivimaja poole. See oli eripärase arhitektuuriga vana ja lagunenu hoone, mille seinale toetusid metsviinapuuväädid. Tristis sisenes majja.

Esimene korrus oli heas seisukorras. Seal paiknes hulk raamatutega täidetud riiuleid, mis nägid korrektsed välja. Tristis astus trepist üles. Teisel korrusel istus vanamees Alkuin, tema ees laual kõrgus samovar ning tema lähedal laiutas seina ees massiivne riiul, kus vedelesid väsinud kapsaksloetud vanadusest tuhmunud köited.

Tristis istus Alkuini juurde maha. Ta oli kaasa võtnud hunniku kulunud käsikirju, kokkukõidetud paberilehti, märkmikuid ja paar õhukest raamatut. Noormees asetas need nüüd lauale.

“Sa oled neid pärast eilseid matuseid palju lugenud,” lausus Alkuin.

“Need on kasutatud,” sõnas Tristis mornilt. Ta avas käsikirju, raamatuid ja kõiki kaasa võetud asju. Suur osa tekstist oli lehekülgedelt kustunud, paljud paberid läbivettinud või põlenud, teised muutunud hapraks ja tuhmiks.

“Kui tekstid, mida pidasid olulisteks, on nüüd kadunud,” rääkis Alkuin, “siis võib-olla sul polegi neid vaja ning ilma nendeta saad lihtsamini eluga edasi minna. Muidu jääksid oma tekstidesse kinni.”

“Need on osa minu elust,” vaidles Tristis vastu, “osa sellest, kes ma olen. Tühjad leheküljed siin toovad kaasa tühjad kohad minu hinges. Aga ka need tekstid ei rahuldanu mu südant, kui neid veel mingil määral lugeda sai. Need tühjad sõnad kõlasid külmalt. Kogu see makulatuur ilma ühegi pildita tundus olevat vaid elutu konspekt või ümberjutustus. Kunagi pidi aga eksisteerima algne teos elava teksti ning paljude fotode ja illustratsioonidega. Kas see originaal on veel olemas? Kas see peidab end kuskil siin majas?”

“Raamatud võivad sind eemale tõmmata elavatest inimestest,” ütles Alkuin, “kas sa soovid tassikest teed?”

Vanamees kallas samovarist mõlemale.

“Keldris on ruumide kompleks, mida nimetatakse kadunud teadmiste hoidlaks,” rääkis Alkuin, “seal säilitatakse ühes riulis ka raamatut, mida sa otsid.”

Tristis tõmbas omale teed kurku ning ajas peaaegu terve tassitäie niigi rikutud lehekülgedele.

“Kas sa tead, kuidas seda üles leida?” küsis ta.

“See on kogu asja juures see tõsiselt keeruline osa,” sõnas Alkuin, “esimese vihje leiad enda eest laualt. Ühe sinu kaasa toodud käsikirja vahel peaks olema väike paberileht skeemiga, mis meenutab abstraktset kritseldust.”

Mõningase otsimise järel leidis Tristis vajaliku paberitüki ning vaatles seda. Kuigi teest läbi ligunenud, oli joonis täielikult säilinud. Noormees lausus: “Näeb välja nagu labürint.”

“Siia on märgitud raamatu asukoht,” seletas Alkuin, “aga see on vaid osa keerukast maa-alusest ruumide kompleksist. Hoidla on oma ehituselt suure pindalaga labürint, mis võtab enda alla kaks korrust. Seal ei tule orienteeruda vaid ainult koridoride käänakutes, vaid liikuda ka mööda treppe üles-alla, sest mõnda samal korrusel asuvasse labürindi soppi pääseb vaid teise korruse kaudu.”

“Kus on ülejäänud osa hoidla plaanist?” küsis Tristis.

“See koosneb samasugustest väikestest tükkidest nagu paberileht, mille sa leidsid,” rääkis Alkuin, “ning need on samamoodi ka ära peidetud. Kõik osad tuleb üles otsida ning kokku panna kaheks tervikuks: ülemise ja alumise korruse plaaniks. Vajalikud tükid leiad riulist minu selja taga.”

Tristis tõusis ning sammus riuli juurde. Ta võttis kätte esimese ettejuhtuva raamatu, et sellest labürindiosadega paberilehtede otsimist alustada. Uuritav köide oli habras, tekstid seal sees kustunud või vähemalt tuhmunud. Lehitsedes lausus Tristis: “Neid raamatuid, märkmikke – mida iganes siin leidub – neid on tuhandeid. Selle riuli läbiotsimine kujuneb piinarikkalt aeganõudvaks.”

“Seal on mitmeid tuhmunud teoseid,” sõnas Alkuin, “mille vastu sa mõnd aega huvi tundsid, kuid kunagi ei tekkinud sul nõnda painavat kinnisideed kui praegu. Normaalsed

inimesed ei lase raamatutel oma aega alla neelata ning need, kes loevad, võtavad kätte, mis ette juhtub. Kuid sina otsid meeleheitlikult üht kindlat teost.”

“Raamat, mida ma tahan leida, on mulle isiklikult oluline ning täidab tühjust minu südames,” lausus Tristis, lapates hoogsalt kõike, mis riiulilt pärines, “seal on kadunud valguskiir praeguses pimeduses.”

“Mõnes mõttes on su suhtumine mõistetav,” rääkis Alkuin leplikumalt, “igatahes ei saa ma sind takistada otsimast. Inimesed on käinud ka varem hoidlates kadunud teoseid lugemas. Vahel leiavad nad neist abi: jõuavad unustatud radadele, mis neid praegusest tupikust välja viivad, või avastavad midagi tähendusrikast.”

Terve ülejäänud seal viibitud aja uuris Tristis riiulit. See tähendas tundide viisi üksluist tegevust. Paberilehed ei pruukinud raamatutest ainult raputamise abil välja kukkuda ning seetõttu pidi noormees iga köidet hoolikalt läbi lappama. Nõnda märkmete ja teoste sisu natuke rohkem tähele pannes tundis Tristis neis midagi tuttavlikku ära, kuid kõik jäi tema mõistuses siiski väga ähmaseks. Pealegi oli suurem osa tekstidest hävinud.

Järgmine kord raamatukokku saabunud, jätkas Tristis oma tegevust. Tema otsingud muutusid aina kurnavamaks. Vähehaaval kogunes tükikesi hoidla plaanist, kuid nende kõigi leidmine tundus kaugel eesmärk. Ometi ei tahtnud noormees loobuda – saladuslikust raamatust oli saanud sõge kinnisidee.

Alkuin istus ikka rahulikult oma samovari juures, kui Tristis jälle sisse astus ning end vanamehe lähedale laua taha sättis. Ta asetaski tükid hoidla plaanist enda ette ning üritas neist kaht labürinti kokku panna. See oli peavalu tekitav ülesanne ning kogu muster, millest ta üritas tervikut koostada, lõi silme eest kirjuks. Noormees kleepis tekitatud mosaiigid kahele suuremale paberilehele. Paljud tükid puudusid, aga neid raamaturiulist otsima hakata tundus liiga vastumeelne.

“Kas sa saaksid mind hoidlasse juhatada?” küsis Tristis Alkuinilt.

“Kas sa võtaksid tassikese teed?” ütles vanamees.

Ta kallaski samovarist mõlemale.

“Kadunud teadmiste hoidla ei tähenda kohta, kus seisab ainult unustatud väärtkirjandus,” rääkis Alkuin, “see paik kätkeb endas rohkemat, mida inimesed enam ei mäleta, nii et

ootamatusi tasub eeldada iga nurga peal. Selle pooliku kaardiga eksid sa ruttu ära ning jääd pikaks ajaks keldrisse sihitult hulkuma seltskonnaga, mida keegi ette ei oska aimata.”

“Ma võtan riski,” lausus Tristis, “viivitamine on liiga tüütu.”

“Tundub, et ma ei saa sind mõjutada,” sõnas Alkuin.

“Nii et sa viid mind sinna?” küsis Tristis.

“See oleks mõttetu,” rääkis Alkuin, “sest ma ei tea, kus on võti, millega hoidla ust avada. Sul tuleb järgida oma südant, et see üles leida.”

“Võti ka veel,” ohkas Tristis, “ja pead sa mind selle loosungiga pilkama?”

“Ma ei pilka,” ütles Alkuin, “sa tunned, kui jõuad võtme peidupaiga lähedale.”

Tristis alustas võtme otsimist esimeselt korrusel. Seal oli kõik väga esinduslik. Põhiliselt sisustasid ruume heas seisukorras raamatutega täidetud riiulid, nendele lisaks paiknesid hajusalt madalad lauad toolidega. Peidupaikasid ei paistnud kuigivõrd palju leiduvat. Seal edasi kõrgematele korrustele liikudes mõistis Tristis varsti, et hoone oli hirmus suur ning igat kõrvalisematki kohta, kuhu pisike võti peitu mahtunuks, pea võimatu läbi tuhnida.

Lõpuks istus Tristis neljandal korrusel maha ning tõstis pilgu üles. Katust pea kohal eriti palju järel polnud. Taamal silmas noormees hoone küljes olevat torni. Väsinud tulutust otsimisest, tahtis ta selle tippu uudistama ronida. Tristis suundus torni sisemusse ning liikus keerdtreppi mööda üles.

Seal leidis ta eest üleni roosa toa. Nurgas seisis tagasihoidlik riiul lasteraamatutega ning ruumis leidis veel huvitavat sisustust, mida noormees aga ei märganudki, sest kogu tema tähelepanu köitis hiiglaslik nukumaja. Millegipärast tundus Tristisele, et see peaks talle kuidagiviisi tuttav olema, aga midagi konkreetset meelde ei tulnud. Noormees heitis pilgu mängumajja. Seal oli väga palju tubasid, kõik ilusti sisustatud, mis tähendas päris suurt hulka mängumööblit.

Ilma pikemalt mõtlemata, justkui instinkti ajal haaras Tristis ühe mängukapi ning tegi selle lahti. Luugi avamisel sulgus aga sisemuses väike laegas. Mõlemad tuli saada pooleldi lahti ning laekas peitunud võti oligi noormehel käes.

Tristis tuli alla teisele korrusele, istus Alkuini juurde ning asetas võtme lauale. Vanamees vaatas kella seinal. Seda märgates lausus Tristis: “Ma olen siin juba päris kaua olnud.”

“Praegu ei jõua sa minna hoidlasse raamatut otsima,” sõnas Alkuin, “kas sa soovid tassikest teed?”

Ta valas samovarist mõlemale.

“Kas sa oled mõelnud sellele,” rääkis Alkuin, “mis juhtub, kui leiad raamatu üles? Iga unenägu saab täidetud selle uurimisega ning ärkvelolekus kaob kõik oluline kuhugi tagaplaanile.”

“Isegi selles hullumeelses kires ei neela raamat kogu minu elu alla,” ütles Tristis, “sest see on vaid tekst ja pildid. Ainuüksi inimhää! looks hingelise sideme, mille ahelaisse võiksin kinni jääda.”

Järgmine kord tuli Tristis varakult kohale. Alkuin juhatas ta ühe teisel korrusel asuva ukseni, mis oli riivli varjus märkamatuks jäänud. Nad astusid sealt sisse ning sattusid järsule keerdtrepile, mida mööda hakkasid allapoole liikuma. Jõudnud hoidla ukseni, keeras Alkuin selle lukust lahti ja saatis noormehe heade soovidega teele.

Tristis tungis üksi labürindi tundmatusse sügavusse, abiks õige suuna leidmisel vaid poolik plaan. Seal keldriruumides oli palju raamaturiivuleid. Mõnel seinal rippusid maalid. Polnud võimalik aru saada, mis kummaliselt tuttavlikke objekte need kujutasid.

Noormees jõudis avaramasse kohta, kus asus liivakast, milles lapsed suures tegutsemishoos olid. Üks poiss hüüdis: “Tristis, tule meiega mängima!”

“Mul pole selle jaoks aega,” vastas noormees.

“Ma ei räägi ju sinuga,” ütles põngerjas.

Tristise selja tagant ilmus välja ning lippas teiste laste juurde poisike, keda nähes noormees jahmus, sest lapsepõlvest pärinevate fotode järgi, mis talle nüüd meenusid, tundis Tristis tolles mudilases ära iseenda.

Noormees läks edasi, eksles labürindi keerdkäikudes. Ühest trepist allaminek nõudis palju aega, sest kitsad järsud astmed näisid ebakindlad ning sügav šaht tekitas kõrgusekartust. All algas jälle segane liikumine labürindi käänakutes.

Tristis möödus mehest, keda ta oli kunagi ammu kohanud ja kelles ta tundis ära geograafi. Too tutvus parajasti raamatutega ning silmates noormeest, lausus: “Kas sa loed kaarti ilma kompassita? Mida sa üldse koolis õppisid?” Tristis kiirustas edasi, astudes nurga taha, nii et geograaf kadus tema vaateväljast. Tegelikult olid hoidla plaanil nii suured tühjad kohad, et noormees ei teadnud üldse, kuhu õieti suundub.

Pärast pikka suvalist edasilikumist polnud Tristisel enam aimugi tagasiteest, aga ta üritas end veenda, et labürint ei saa olla väga hiiglaslik ning ühel hetkel õnnestub jõuda kas soovitud raamatu või väljapääsuni.

Tristis sattus suurde saali ning nägi teises otsas treppi, mis viis üles. Ta hakkas selle suunas kõndima. Ruumi pimedatest äärtest kostus hääli, mis tekitasid noormehes kõhedust. Keegi hakkas äkitselt valjusti naerma, siis kuuldus ähvardavalt kõlav vestlus, mujal vaikne kahtlane jutukõmin. Ühtki inimest polnud näha. Helid kajasid. Kõige hirmutavam oli aga see, et kõik need hääled tundusid tuttavad mingitest unustatud ebameeldivatest olukordadest. Kostusid lähenevad kõleda kõlaga sammud, mis tekitasid Tristises nii palju kartust, et ta jooksis kordagi tagasi vaatamata trepini ja sealt üles teisele korrusele.

Mõne aja pärast nägi noormees üht üsna sõbraliku ilmega eakat naist istumas, kass süles. Noormees osutas kohale labürinti plaanil, kus asus soovitud raamat, ning küsis, kas naine teab seda piirkonda. Too näitas näpuga ja ütles: “Sinnapoole. Kui tee lahkneb kaheks, pöörake paremale.”

Tristis liikus edasi seda juhatust järgides, siis aga tundis mingit erilist kutset oma südames. Ta juhendus sellest tundest ning plaani kõrvale heites tormas läbi kõigi keerdkäikude õige riiulini. Ta haaras raamatu, mille kaanel oli joonistus valgest roosist. Riiul hakkas selle peale liikuma ning avas väljapääsu mingisse varjatud trepikotta. Tristis istus trepile maha, avas raamatu ja lausa õgis seda oma silmadega.

Kodus võttis Tristis tühja märkmiku, istus trepile ning kirjutas ja joonistas üles, mida mäletas. Nõnda kestis see kaua: ta uuris raamatukogus raamatut, tegi kodus alatasa märkmeid ning lõpuks veetis palju aega oma märkmeid uurides.

Tristis ei teadnudki, kas oli see unes või ilmsi, kui ta istus ükskord trepil ning luges. Siis kostis hääl tema selja tagant ja küsis: “Mida sa loed?”

“Ma uurin sinu kohta,” vastas Tristis rahulikult, ent kohe ta võpatas, mõistes, mida oli öelnud.

“Oh, Tristis,” sõnas hääl nukralt, “alles seisid kõik elu võimalused sinu ees. Miks lasid kadunud rõõmu kauge kaja või peegeldus kogemise igatsusel, mis mõõdukuses oluiks mõistetav, kasvada kõikehõlmavaks hulluseks? Kui mu hääl su kõrvu nüüd kostab, ei ole sa enam kunagi päriselt vaba.”

Ümber pöördudes ja selja taha vaadates oli Tristis näost kaame.

Joosep Plamus 12.H

Läänemaa Ühisgümnaasium

(juhendaja Tiina Brock)